

DRAUGAS

LITHUANIAN WORLD-WIDE NEWS

KETVIRTADIENIS – THURSDAY, VASARIO – FEBRUARY 16, 2012 • Vol. CIII Nr. 19

Kaina 1 dol.

Sibiro tremties vaikų patirtis ir likimai

LAIMA APANAVIČIENĖ

„Ledo vaikai“ – tai tarptautinis projektas, siekiantis dokumentinio kino priemonėmis supažindinti visuomenę su totalitarinių režimų istorijoje rečiau nagrinėjama tema – sovietinio teroro metu iš Baltijos šalių ištremtų ar tremtyje gimusių vaikų patirtimis ir likimais. Tarptautinės kūrybinės grupės narių iš Lietuvos, Latvijos ir Švedijos tikslas – įamžinti labiausiai pažeidžiamų stalininių represijų aukų liudijimus, permąstyti jų asmenines patirtis pamatinių Europos Sąjungos vertybių – laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms – šviesoje. Ypatingai filmo kūrėjus domina, kaip tremtis paveikė ją patyrusių vaikų pasaulėžiūrą, humanistinių vertybių sistemos bei tautinio identiteto formavimąsi, kas vėliau sąlygojo buvusių tremtinių aktyvią poziciją siekiant ir atkuriant Baltijos šalių nepriklausomybę“ – rašoma tinklalapyje www.childrenoftheice.eu

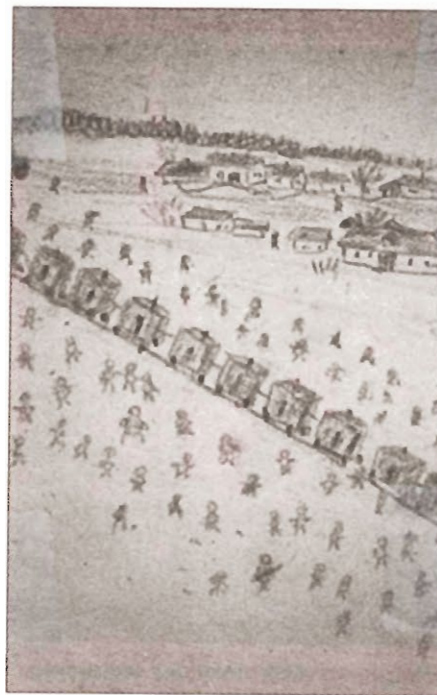
Nežinau, ar visi perskaitė šiame tinklalapyje išspausdintą kvietimą

papasakoti savo Sibiro vaikystės istoriją (manau, kad ne visi jie naudojami internetu), tačiau atsiliepusiųjų buvo ir projekto kūrėjai – projekto vadovė Ala Asovskaja, scenarijaus autorė Inga Berulienė, režisierius Justinas Lingys ir VŠĮ „TV Europa“ (Vilnius) – 2011 m. pabaigoje surengė pirmąjį dokumentinio filmo „Ledo vaikai“ pristatymą Rygos latvių bendrijos namuose ir Genocido aukų muziejuje Vilniuje.

Vasario 25 d., šeštadienį, 7 val. v. filmas „Ledo vaikai“ (2011) bus pristatytas Balzeko lietuvių kultūros muziejuje (6500 S. Pulaski Rd., Chicago, Illinois 60629).

Dar gyvi tremtiniai, kurie neprišimena, kaip pateko į Sibirą, nes jie (archyvų duomenimis jų buvo apie 40,000) trėmimų metu buvo arba kūdikiai, arba vaikai. Daugiausia jų – apie 11,000 – buvo ištremta per didžiąją 1948 metų tremtį. Dalis jų žuvo net nepasiekę Sibiro arba pirmąją tremties žiemą, kiti – vėliau. Yra žinoma, kad tremtyje mirė per 5,000 lietuvių vaikų, tūkstančiai liko našlaičiais. Tai vienas baisiausių lietuvių tremties istorijos puslapių.

Istorikai suskaičiavo, kad 1945–1954 metais Sibiro tremtyje lietuvių šeimose gimė beveik 2,000 vaikų. Lietuvos gyventojų ir rezistencijos tyri-

Sibiro vaiko piešinys.

Latvijos okupacijos muziejaus rodinys

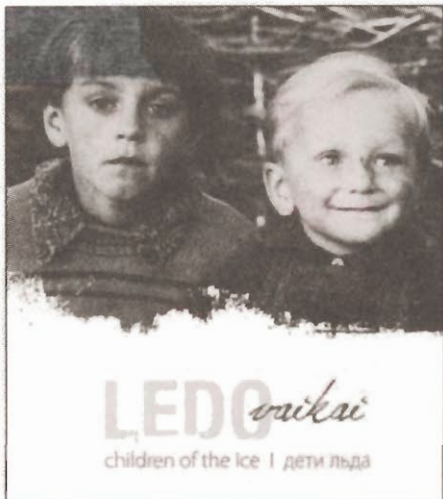
mo centro Genocido ir rezistencijos departamento direktorius doc. Arvydas Anušauskas teigia, kad tokie vaikai iškart tapdavo tremtiniais.

Nuo 1949 m. mišrioje tremtinių ir netremtinių santuokose gimę vaikai, sulaukę 16 metų, galėjo pasirinkti tautybę. Jei vaikas pasirinkdavo tremtinio (motinos ar tėvo) tautybę, tapdavo tremtiniu. Pasirinkę priešingai, vaikai į tremtinių įskaitą nebuvo įrašomi. Tokiu būdu buvo skatinamas nutautejimas.

Daugiavaikės šeimos, negalėdamos išmaitinti savo vaikų, bėgdavo į Lietuvą. Čia jų laukdavo specialūs tremtinių gaudymo būriai. Sugaudytus tėvus dažniausiai įkalindavo 5 metams, o vaikus grąžindavo į trėmi-

mo vietą. Mano vyro tėvas taip pat, rizikuodamas savo ir savo vaiko (į Sibirą buvo išvežtas 8 mėnesių) gyvybę, atėjus laikui vaikui lankyti mokyklą, slapta parvežė jį į Lietuvą, paliko giminaičiams, o pats grįžo atgal į Sibirą pas žmoną.

Sibiro vaikus gelbėjo ne tik tėvai. Archyvuose rasta medžiagos, bylojančios, kad į Sibirą iš Lietuvos vy-

ko ekspedicijos gelbėti vaikus našlaičius iš tremties. Tokias išvykas organizavo inteligentai, o jas rėmė kai kurie tuo metu aukštus postus Tarybų Lietuvos vadovybėje užėmę žmonės. Štai vien 1946 metais per penkias tremtinių našlaičių gelbėjimo iš Sibiro ekspedicijas buvo pagabenta apie pustrčio šimto vaikų.

Vaikus gelbėjo ir pavieniai asmenys, slapta vykę į Sibirą ir iš ten į Lietuvą vežę savo giminaičių vaikus.

Dabar net sunku įsivaizduoti, kokios tai būdavo varginančios kelionės – traukiniai labai vėlavo, buvo

sausakimšiai, visur knibždėjo vagys, valkatos, benamiai. Kelionės trukdavo mėnesį ir ilgiau.

Su ekspedicijomis grįžusiųjų į Lietuvą vaikų likimai susiklostė skirtingai. Dalį jų aptiko saugumiečiai ir grąžino į tremties vietas, kiti parvežtieji augo vaikų namuose. Sulaukusieji pilnametystės klastojo dokumentus ir biografijas, kad nebūtų gražinti į Sibirą.

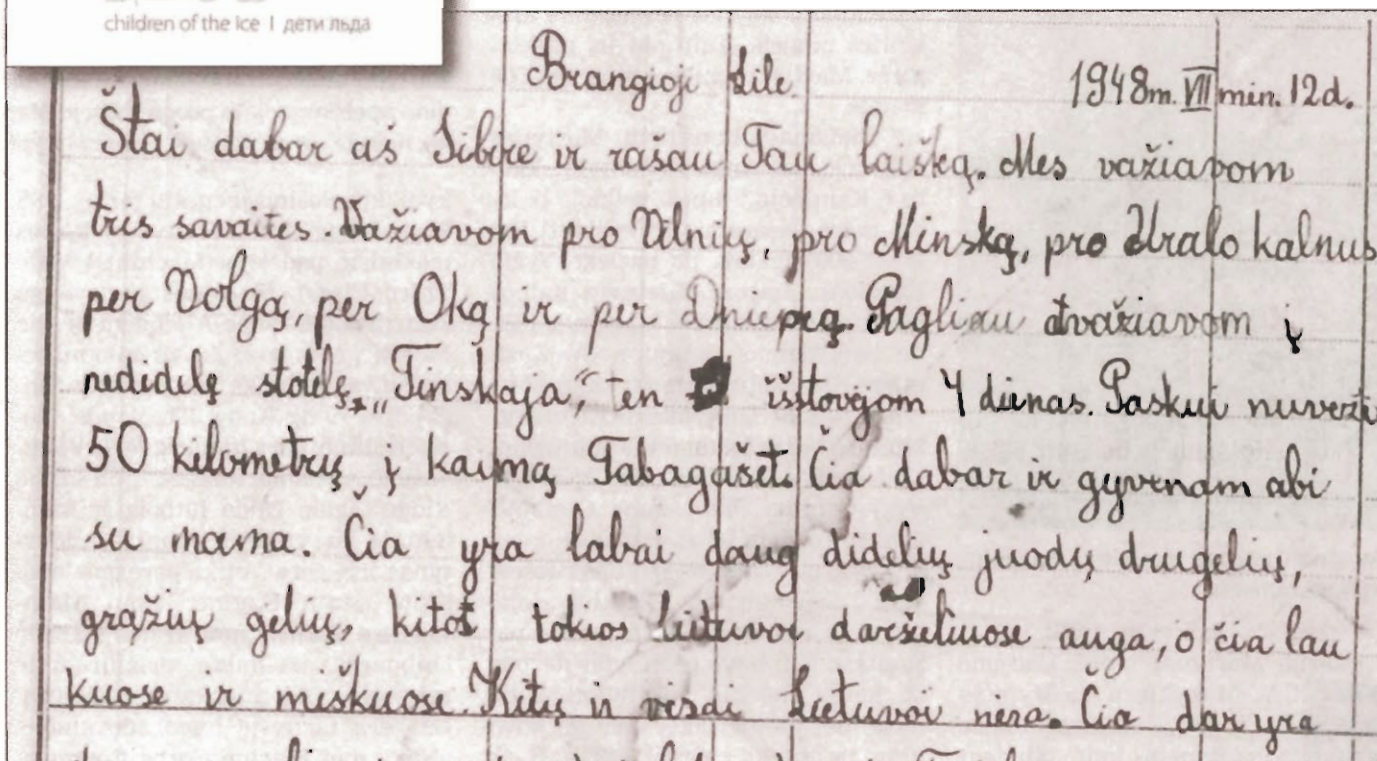
Apie tai filme ir pasakoja buvę Sibiro vaikai. „Ledo vaikuose“ išgirsite ir kitas istorijas, kurios atskleidžia jų pačių mėginimus atitolinti

grėsusią mirtį nuo bado ir šalčio. Tokie pasakojimai iki šiol kelia nuostabą, šurpą, pasibaisėjimą ir gailęstį.

Dokumentinis filmas „Ledo vaikai“ išleistas DVD formatu ir platinama per Lietuvos ir šalių, kurios dalyvavo projekte, bibliotekas. Informacija apie filmą ir jo kūrimą, buvusių tremtinių prisiminimai talpinami specialiai šiam projektui sukurtoje internetinėje svetainėje www.childrenoftheice.eu

Vasario 25 d. Balzeko lietuvių kultūros muziejuje taip pat bus rodomi du trumpametražiai filmai iš projekto „Sielvarto stotys“ (2010). 22 menu ir žurnalistikos studentai iš

Baltijos šalių surinko savo ištremtų į Sibirą senelių ir tėvų istorijas. „Sielvarto stotys“ kaip ir „Misija Sibiras“ siekia, kad jaunimas nepamirštų tragiškų istorinių įvykių. Visi filmai įgarsinti anglų kalba. Daugiau informacijos telefonu 773-582-6500 arba www.balzekasmuseum.org

1948 m. ištremtos Sigitos Neniškaitės laiškas Lietuvoje likusiai draugei Lilijai, kuriame pasakojama apie tris savaites trukusią kelionę traukiniu ir neįprastą Sibiro gamtą. Tabagašet, Krasnojarsko kr., 1948 m.